

աստղը լուռ իրարու նայելով՝ լացին երկար, մինչև որ ան աչքերը փակեց, ընկած սալաքարի մը վրայ՝ խաղաղ քունով։

Ու Անին էր որ իր անցեալի փառքերով եկաւ կանգնեցաւ ծերունիին դիմաց. թագաւորական և իշխանական վեհ պալատները, գեղեցիկ դրուագներով պնդուած հազարումէկ եկեղեցիները՝ ծագող արեւուն դիմաց կը բոցավառէին. և ահա քիչ վերջը երազը կը վերջանար. հրդեհուող արեւելքը անոյշ ժպիտով մը կը բանար ծերունիին աչքերը։

Երեւունին ինքզինքը քարի մը վրայ գտաւ. իրեն բարձր բաժնէր տապանաքար մը՝ որուն վրայ գրուած էր, « ԱՇՈՏ ՈՂՈՐԾԱՍ » . ամբողջ գիշերը, այդ մեծահոգի թագաւորը ցուցած էր աւերուած հայուն՝ Անին իր անցեալի փառքերով։

Հիմայ կը տեսնէ ծերունին որ նոր ծագող արեգակը իր ոսկեղէն ճողէն կտորներ ձգձգձգած է քնացող քաղաքի մը աւերակներուն վրայ, որուն կիսակործան պարիսպները կարդալ կու տային Անին։

Թշուառը՝ լացաւ լացող քաղաքին դիմաց՝ երբ տեսաւ անկանգնելի աւերակները, կործանած պալատները, կիսակործան եկեղեցիները և պարիսպները՝ որոնց վրայ մամուռը՝ հինգած զոյնզոյն գորգի կտորներ թողած էր։ Լուռ և ամայի էր մեռելութեան այդ քաղաքը։

Երեւունին լացաւ կրկին, վհատած և յուսահատած՝ երբ ինքզինքը աւերակներուն մէջ ուզեց նետել՝ աներեւոյթ ձեռք մը բռնեց զինքը և եկցուց։ Եւ աւերակներէն, եկեղեցիներէն և կործանած պալատներու գմբէթներէն ու կամարներէն լսեց իւր ձայն մը՝ որ կը կրկնէր. « Վրէժ, վրէժ » . . .

Ճանչցաւ նա իր ձայնին արձագանքը. և ահա կործանած քաղաքը շարժեցաւ. աւերակներուն մէջէն ելաւ սեւագգեստ տիրադէմ աղջիկ մը, որ աչքերը աւերակներէն քաշելով՝ նայեցաւ ծերունիին, քաշաբար կեցաւ անոր դիմաց և ըսաւ.

— Մի՛, մի՛ յուսահատիր. աւերակներու հայ աղջիկն եմ ես՝ որ կը խօսիմ քեզ

հետ. հազար տարիէ ի վեր այս աւերակներուն մէջ կը բնակիմ. և յոյսն է որ զիս չի ծերացնել. Ես անցեալ փառքերուն ծնունդն եմ, հայու սրտերով մեծցած, հայու արիւնով թրջուած, հայու արցունք խմած, Հայութեան բոլոր ցաւերը իմ մէջս են. ես ինքս հայութիւնն եմ. ինծի՛ նայէ՛ ո՛վ թշուառ ծերունի, ինծի՛ նայէ՛. ինծմէ՛ կը ծնանի Յեղափոխութիւնն զաւակը՝ զոր սեւ կաթով պիտի մեծցնեմ, տխուր ողբերովս պիտի քնացնեմ և վրէժի երգերով պիտի անթնցնեմ. ինծի՛ նայէ, աւերակներու հայ աղջիկն եմ ես. և զիսեմ որ դուն ալ աւերուած հայ ընտանիքի մը հայրն ես, ինծի՛ նայէ »։

Երեւունին՝ նայեցաւ անոր արիւնով բոցավառուած աչքերով՝ և անա աւերակներուն երկունքէն ծնաւ Յեղափոխութիւնն մանուկը՝ որուն ձեռքի դրօշին վրայ արիւնով գրուած էր « Վրէժ »։

ՏԻՐԱՆ

ՃԵՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԻՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ որ երբեմն ուսուցիչ էր վարժարաններու, հիմա կուան շատ մը դպրոցներու մէջ բուլբուլին մեռած է։ Գիտութիւնը՝ որ իրմէն ծնած զաւակ մ'է, սպաննեց զինքը՝ որպէս զի կարենայ անգամազննել թէ նա ինչպէս կ'ազմուած էր։

*

Մարդկային հանճարը այն ժամանակ հրաշալի բաներ յղացաւ՝ երբ մարդկանց ձեռքը գրեցրէ աւելի՝ գործեր կային։

*

Գիրք մը գրելը՝ դատարկութենէ աւելի անարժէք է, երբ գրուած գիրքը մարդուն բարեփոխութեան չի ծառայեր։

ՃԻՒՋԵՏԻՐԵ ՃԻՒՍԹԻ